



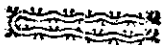
A' ROMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMEVEL.

Indult BETSBÖL Pénteken 6. Májusban 1791.

Egy Eger, és egy arany Hal az Elyséumban.

A' Felső Világon el-bámúlnának az Emberek, ha egy Egeret egy Hallal beszélni hallanának; de itt az *Elyséumban* ez annál kisebb ujjság, mennél bizonyosabb az, hogy itt még azok a' dolgok is, mellyek a' Felső-világon magoktól mozdulhatatlanak valának, az itt lévő *Orféus* műsíkajára gyakran Kontra-tánczot járnak. Ama nagy orru — de nem kisebb agy velejü *Ezopus* tsupa Hegy-fülete Egerekből állított itt-fel egy nyelv pallérozó Társaságot, tehát leg-aláb tudni kell ezeknek beszélni. — Beszélni? — hát hízelkedni, hazudni, kétszinkedni, másokat hitetni, ditsekedni, árulodni — sőt más e'féle tökéletes — és tökéletlenségeket is annyira tudnak, hogy a' ki őket az *Elyséum*

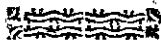
M m



séumban csak hírekről esmeri, ezeknek ékesen szólásokon, sima szörökön, tudományokon — vagy akár vagy nem, kéntelen bámúlni; mert ezek a' leg kissebb Egeretskének-is magok közzül oly nagy harangot kötnek nyakára, melyet egy Felső-világ-béli *Kanász* a' leg-nagyobb agyará *Kanra*, és csak a' *Sertés-nyös'* vezérre szokott méltóztatni — melyekkel ezek az egész *Elyséum*at fel-lármázzák, és az okosabbaknak nyilván tudokra adják, hogy ők a' leg-magóssabb Hegyeknek nevettséges *Egér* szüleményei — a' sok száz ezerrel nagyobbító üvegen néző edgyügyü lakósi pedig az *Elyséumnak* ezeket még a' Hegyeknél is nagyobbaknak látják. — Ezek az Egerek leg-nagyobb Politikusok az *Elyséumban*; ugyan azért a' fő nélkül Országokról Országokra útozó *Stokhsif*sál, vagy más alá-való Hallal soha sem elegyednének — egyediül az arany Hal az, a' kinek társaságát ki-mondhatatlanul ohajjják. — Az arany Hal az *Elyséumban* a' leg-ékesebben szöálló *Syren*, kinek szavára még a' 100-ezer szemü *Argus* is ottan ottan el-szunnyad — az arany Hal itt az *Elyséumban* az a' bölts állat, kinek *Sententiája* mindenkor ellene mondhatatlan. — Hogy ne kívánná hát egy *Egér* ennek barátságát? és — hogy tsudálko-hatnának a' mi *Érd.* Olvasóink, hogy most egy *Egér* egy arany Hallal beszélget az *Elyséumban*. —

Az arany Hal észre vette vala már egy darab időtől fogva, hogy a' nagy harangos Egeretske ki-mondhatatlan igyekezettel kívánnya vala vele való esmértségét, melyre nézve a' napokban maga önként így szöállittá-meg az Egeret: „Ugy hallom, s szemedből is a' tettzik-ki, hogy te légy az a' nevezetes *Ezopus Egere*, ki a' Felső világban egy terében fekvő tsudálatos nagy Hegynek tsudálatos — de azonban nevettséges magzattyának tartatol, hozám vonzó szives indulatod' észre vévén, csak azért szöállittalak-meg, hogy a' fő nyelv tanító Társaságokban minden Felső-világ-béli hírek meg fordulnak, beszélj valami ujjságot énnékem. — E. Arany-hal Barátom! Nálunk most ez a' nevezetesebb ujjság:

„ Béts.



„Bétsben: egy szintén olyan edgyügyü, mint jó szívü Atyának kiseded gyermekét, a' fog-jövésből származott nyavallya kezdvén törni, hogy ártatlan gyereketskéjén legithessen, nyúl az ugy nevezett házi orvossághoz. Elzében jut azon Vén-afszzonyoktól hallott babonás eszköz, hogy t. i. egy Egérnek fejét el-harapván kötné síró-gyermeke nyakára, és a' fájdalmok azonnal meg-szünnének. Meg-fogott azért tsak hirtelen egy Felső világbéli kedves Egér Atyámfiaát, és midön szájába dugva azon volna, hogy ennek fejét el-harapja, a' boszszut álló okos Egér bé izalad az előtte álló jukba, és eleven házát belől ugy öszve-martzanglatta, hogy 47 órákig tartott kínlódása után mind ketten edgyütt érkezének ide az *Elyséumba*. Tsak gondold-el arany hal Barátom! vané az ilyen Orvosnak annyi elze, mint egy fő nélkül útozó Stokfisanak? A' Felső-világon valahány ház annyi Doktor. Ha az edgyügyübbek közzül a' 3 napi hideg lel valakit — hová megy? — a' te barátságodat halászó tanúlt Orvosokhoz? — nem. Hát hova? Van egy Vén-afszzony mindenütt, vagy egy más veszedelmes Világ-tsuló, ehez mégyen. E' 9 szem búzát, 9 darab lőt, egy kis kovászt, 's Isten tudja még mit egy rongyba takarván, el-mond egy néhány babonás ígéket erre, 's el-temetik a' ronyba kötött orvosságot a' földbe, vagy kötik a' Hideglelésnek nyakába, hogy meg gyógyuljon, 's mi lesz belőlle? Ha az illyent a' *Perfvasio* (mely valamint a' nyavallyának, ugy az egélségnek is fokszor eszköze) vagy más körülállás éppen ekkor talál meg gyógyítani — Nó! ez a' leg jobb — ez a' leg-bizonyosabb orvosság — be nagy orvos áldott öreg Afszzony az! az Isten áldja-meg! Illyen babonás orvosságok — veszedelmes eszközök elegen vagnak még a' Felső-világban. Nem szóllak az ugy nevezett *Lukás-tzeduláról*, el-halगतam ama nagy erejü kéz-pénzért adott *Benedictus seninget*, 's több estléket, mellyeknek tsudálatos babonás gyógyító erejek már egy néhány esztendőktől fogva alább

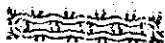


kezdett szállani, sőt a' vakmerőbbek 's okosabbak még a' múlt Században sem lokat hisznek vala ezekben. — Ne tsudáld hát, hogy ez az Egér azon Bétsi embert ugy meg-tréfálta! *A' Testi Beteg Doktorhoz, a' Lelki Paphoz folyyamodjék.*

Ez az ujjanon ide érkezett Egér azt beszéli, hogy ő egy igen nagy Udvari Politikus Urnak lakott a' Kabinéijában Bétsben, ki el-jöveletekor azt be-széllette, hogy a' Békelséget szövö gyülekezet *Szisz-tovban* bizonyoson el bomlott volna, és hogy a' háború ujra kezdődnek; mellyet a' más Országokból jött Egerek tsak el halgatván, így szólla egy Anglus Egér:

„A' Londoni Udvar. fő. Ministere *Pitt* arra kívánna birni a' *Ministérium*at és az Országot, hogy a' Muszkák ellen egy nagy hajós Sereg induljon a' *Báltikum* Tengerére, és hogy az Europai Hatalam és eröbéli egyenlő mérték minden Fejedelmek között meg-tartassék, a' Pruszszussal, Hollándussal és a' Lengyelekkel a' Portának olly segítségét nyultsanak, hogy a' Muszka és Auszriai határok az egyenlő mértékből ki ne hághassanak; mely tzeljára *Pittnek*, egy Parlamentombéli Ur *Gráj* ellene szegezvén magát, Apr. 14-dikén következendö belzédet tarta a' Parlamentomban: „Három törvényes okok vagynak, mellyek egy Királyt, egy Nemzetet háborúra indithatnak. 1.) Ha egy Nemzetnek bizonyos julsát az ellenség meg-lerfené, 's helyre állítani nem akarván, azt a' Nemzet vizsgálja kívánja. 2.) Ha valamely Nemzet az ő bátorsága fennmaradásáért kéntelenítettik az ellenség' erejét vizsgálja verni, és a' maga jószágát oltalmazni. 3.) Ha valamely Nemzet a' már rajta történt bosszuszuságos tsapását ellenségének meg-kívánna tromfolni; vagy frigyessének tartozó igért segedelmére vagyon. — Ezeken a' történeteken kívül minden háború törvénytelen, akármí színt fessenek annak a' ízemfényvesztö Politikusok. — Már most nézzük-meg, nyúlte Muszka Ország fegyveres kézzel a' mi julsunkhoz? tartozik-é ezen háború a' mi következendö bátorságunk.

gunkra — ránk, vagy a' mi fegyvereseinkre ütötté valaki erővel? bizonyosan lenki sem. Ellenben a' Porta törvénytelenül ütött az Orosz Udvarra, tehát az Orosz Udvarnak most magát óltalmazó törvényes háboruja vagyon; mi pedig a' mi Frigyes-sünknek a' Pruzszus Udvarnak soha azt nem ígértük; hogy másokat sértő törvénytelen háborút fogunk mellettek tartani. — Pitt Uram! azt mondja, hogy ezen háborunknak okát mondani nem tartozik; mert ez Kabinétbéli *Misztérium*, titok; de hát mi az ő Ministeri titkának vakúl hidjünk, és háboruba elegyítsük addig az Országot, míg ennek okát tudnók? és törvénytelen háborút folytatunk? Nem illik az Anglus Nemzethez. — Az Orosz Tsá- szárné csak *Otzakovat* Kerületestől kívánnya, minden mostani győzedelmiért; mert már *Krim* ez előtt is övé volt; hát ez az egyenlő erőnek oly nagy fellyül mulása, hogy mi ezért törvénytelen fegyvert kölsünk? — Ez a' háború nekünk egy fene sebet okozna, mellyet fok esztendőig — vagy talám soha sem gyógyíthatnánk bé; mert a' múlt esztendőben 2 millióm font Sterlinget nyertünk Muszka Országból a' kereskedés által Portékáinkon; a' Muszka portékáknak bé hozásán minden esztenbőben egy millióm font Sterlinget nyerünk — hát a' vám? — 603 Anglus hajók szállottak tavaly a' Muszka kikötő helyekbe gazdagon megterhelve. — Feláldozza Anglia csak *Potomba* egy Minister szavára ezen kereskedésbéli hasznait? Nem lehet. A' mi Ministerünk' kívánsága vakoknak néz benniünket, nem a' Király, nem az ő egy Ministere határozza meg ezen dolgot, hanem az egész Ország, kinek haszna vagy kára forog benne — rab szolgái volnánk a' Ministériumnak, ha ok nélkül illy veszedelmes dolgot tselekednénk. Ezen Orátzioját mondta *Gráy* a' Parlamentumban, és lokan úgy vélekednek, hogy Anglia csak távúlról nézője fogna lenni a' háborunak; s ha az: az Auszriai segítség mellett tsatározó ellenségével mit fog tsinálni a' Porta? szaladni? — A' Muszka Udvar háboruja nagy Politika



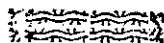
tika — nem látnak ebbe belé az Egerek. Ha ez még tovább-is megy, mint az el-rejtett Kéneső, ott üti-ki ez a' maga titkos erejét, a' hol nem-is vélnők. — Ezek után egy Frantzia Egér szollalla-meg, 's így kezdé szavait folytatni :

„ Uraim tudjátok, hogy én Apr. 19-dikén érkeztem ide *Párisból*. Mondhatom néktek, hogy ez a' Porta hajdoni *Dictatora* a' Frantzia Nemzet leg-kisebb részét sem láttatik venni ezen háboruból, de még is nagyot vészén; mert az ő Nemzeti Gyűlése az, mely a' leg-veszedelmesebb Pestissel tölti Európát. Mit csináltak ott, a' hol Pestis van. — Azt mondjátok, hogy ezen Nemzet most magát egészen elrontotta. Olvossátok-meg a' külső 's belső Leveleket, 's meg-láttjátok, hogy a' Frantzia Országai Revoluzsiok alatt 27 ujj gyapott (pamuk) Fábrikát állittattanak itt-fel. — A' Pápa Ekklesiából ki-rekeztő Bullákat küldött ugyan ide; de még a' Király edgyet sem hirdettetett ki — 's hát ha még végre az egész Romai Udvarról el-váll Frantzia Ország? — 29 *Ex Jésuiták* vagynak a' Nemzeti Gyűlésben; kik mind nagy Fejek. — Eppen az előtt a' nap előtt, hogy ide érkeztem, u. m. 18-dikban, *Szent Klouba* akar vala menni a' Király; de a' nép öszve rohonván el-nem bortsátták, hanem *Párisba* kellették néki maradni. — Brüsszel teli Frantziával, és még máig-is szüntelen jönnek ide s. t. de ezen hónapban várják a' magok fő Kormányozó Herizég Alszonyokat a' Belgiumbéliek Brüsszelbe. — A' háborúról, vagy Békeleségről — egy szóval a' Kabinétok titkairól nem Egérhez illik szollani — várjuk végire a' vásárt. Az igaz, hogy a' Mulzka mindenütt rá-tsapott a' Törökökre, és minden óráan váratlan hireket vészén *Mahumed* itt az *Elyféumban*. — A' Spanyol Udvarnak tengeri ereje készül; de mit akar nem tudatik. — Némely Europai Udvarak Politikájának titkos el-ásott *minája* tsak az azt gyújtó szikrára vára-kozik — mi lesz mind ezekből? meg-mondja 5. esztendő! Ama békeleség Isten Alszonyát ölelgető bölts Fejedelem II. dik

Leopold

Leopold a' belső és külső tsendelségnek helyre állításában fáradhatatlan.

„Itt a fok háborus és bizonytalan híreket elűnván az Arany-hal halgatni; azt kérdi a' Nyelv-mivelő hegy szülte Egerek Társaságától: Vagynak-e a' Felső világon Nyelv-mivelő Társaságok? — Igen is, mond egy Egér, vagynak és külömb-külömb-félék. Ezen Társaságnak a' Felső-világban-is nagyobb része mind nevettséges hegy szülte Egerekből áll, mint a' mi Elyséumi Társaságunk, és tsak hízeltető szép szókkal, 's nyájas ajánlásokkal kívánnák az arany halat horgászni. — Itt az Ország, itt a' Király, itt a' Nemzet *Mæcenásai* azok, kik a' Nyelv-mivelésére, a' Tudományoknak jobb korban állítására minden ki-telhető szorgalmatofságokat ráfordították; de még a' valóságos Nyelv-mivelő Társaságok fel-nem állottak. A' szép Magyarossággal itt Könyvek egymásra jönnek. — Ama nagy *M. Pálm Josepha* Gróf Aszfzony, az Erdélyi fő Kormány Urnak élete Párja, ama nagy Magyar Mélt. *Aranka György* Ur által Frantziából fordított. — *Ujj módi Gonosztévő* nevű Könyvét most nyomtatja Bétsben. — Néhai *M. Gr. Bethlen László* Ur el hagyatott Özvegye, *B. Bánffy Klára* Aszfzony ő Nga ugyan ezen *Aranka* Ur *Budai Basa* nevű fordítását maga költségén nyomtatatja Bétsben. — *M. Gr. Bethlen Susánna* Aszfzony, *R. Sz. B. Gróf Teleki Sámuel* Ur ő Excellentziájának példás kegyességű Hitelse, a' *Millot* Fordítottójának szép summa pénzt ajándékozott. — *M. Martzipány* Kir. Tanácsos Ur 50 ezer forintot önként ajánlott a' Magyar Nyelv-mivelő Társaságnak fel-állítására — *B. Nalázi* Ur ő Nga 1000 forintokat ígért ugyan ezen végre. — Hát ama nagy lelkű Hazafi *Gr. Szétsényi Ferentz* Ur ő Excellentziája hány ezereket nem költött már-is a' Haza Nyelve körül forgalódókra? — 's hát mások, 's hát Erdély Orzága? — Tsak a' volna már a' közönséges kívánság, hogy ezen Társaság okos Férfiakból állítatnék fel már egyszer jó móddal, hogy a' nyelv-pallérozása állortzájá.



ortzájában arany halat horgászni kívánó nyelv-zavarók ne képzelnének arany hegyeket magoknak, hanem lenne valóság a' dologból. — Itt egy láрма esvén az *Elysdumban*, az egerek jukba szaladának — az arany hal pedig a' *Styx* vizébe ugordván, el halgatának.

Dicere verum: quid vetat? — Horat.

A' *Kurir*' 12-dik Aprilisben költt Levelében közönségessé tett Magyar jádzó Társaságot illető Kérdések' meg-fejtését oly kötéssel vállalom-fel, hogy ha várakozásom felett a' Palma-ág nékem íteltetne a' Jutalmat, én eleve az olly példátlan Türelessel Hazájak' Java mellett állhatatos nemes szívü Ifjakkal által teszem.

Rövidség Szeretetéből szokott módom szerint kerekded Mondásokban foglalom Itéletemet; előre fel tévén azon jeles Kérdőnél, és a' Közönségnek azon Résznél, a' mellytől kívánok egyedül olvasatni azt a' Tehettséget, hogy az alkalmaztatást, a' melly magában gyűlölséges és szúrós lehetne, elérteni, és a' Præmissákhoz a' Resultátomokat (a' Puritanus Urak botsálsák meg pennámnak az illy forma vidéki szókat) hozzá gondolhatni fogja.

I. Kérdés — *Az Akadályok?*

A' Játék Hellyek valamint Bizonysági és Jelei a' Világosodásnak, ugy azzal éppen egyarányú lépésekkel járnak. Emlékezünk még azon Időkre, a' midőn Bétsben a' Harlequin rázta-meg a' jól hizlalt Burgerek' Tüdőjeket, és tsak nem rég, miolta a' meg-tisztított Nemzeti 's Udvari Jádzó-szia betsre kapott, -a' m-lynek még most-is hatalmas Rivalisa a' Leopold Városi Kasperl: de nem is régen hajnalott itt, és még most is itt amott elég feletétek uttzái. Ellenben Angliában *Shakespear* már a' XVI-dik Százban Remekeket készített.

A' Szabad és szebb Tudományoknak, és a' Nyelvnek mivelését, a' tsinos erköltsöket, Udvari-ságot,

ságot, a' Társalkodás Savát, az Izlést a' jádzó Hellyek formálják is ugyan, — de némünémü mértékben előre fel is telzik. A' Lapponiaiaknál a' Marionetták, és Vas fonalon tántzóló Bálok kedvesebbek bizonyosan, mint akármelly Lelket és Szivet érzékenyítő Szomorú Játék.

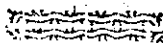
A' Nemzetek erköltsi Tulajdona (Nationalis Character) a' mellynek Részei, és Kút-fejei: az országlás formája, az Lak helyek fekvése, Klimája, a' Lakosok Természete, Véreknek sűrűbb vagy vékonyabb volta, egy más között való Társalkodásoknak Módja, ki-ereszkedések, az Világ ama nagy Tiranusa — a' szokás, módi, az Föld javainak Bősége, az élés módja — a' Vallás, telzik különösen a' Játék-helyeket tettzetesekké, vagy meg vetetteké. — Ezer ide a' Példa! Helvetziában a' Templom a' mulattság, Velentzében a' Maskeradok; Romában tsak az Opera uralkodik a' Theatromokon. A' Bétsi és Párisi embernek ez mindennapi sohajtása: *Panem & Circenses!*

A' régi hadakozó Romának gyilkos *Circussa*, mélszárló Bajvivoi, a' vad állatok fogai között jajgató nyavallyás Rab-ember, és végre otsmány *Co-mædusai* voltak Gyönyörüségei. Az helyes Izlés és a' kellemetes Böltsefség Anya-városában Athenében a' győzedelmes Vezérek, borostyán ágaikat, és a' komor Stoicusok Rántzaikat egyaránt rakták le Homlokaikról a' Játék néző Helyekben, és egyaránt könyveztek édes könyveket *Euripides* és *Sophocles* Remekjeiknél.

Az élet módja is nagy legéd vagy Akadály. A' mezei ember a' ki tsak néha tántorodik bé a' Játék-házba, katzag azon, hogy a' szegény Komédiás pénzért sír. A' Városi ember életének leg-szebb óráinak azokat véli, mellyeket ott el tölt. *)

A'

*) Valamint közönségesen többet mondhatnék, ha erőszakkal pennámat nem zaboláznám, úgy a'



A' Haszon, a' Jutalom a' Világ' Rúgója; ebből foly minden tselekedet. Leg-mérséklettebb az a' ki betsületet kíván, és tsak azzal fizetteti magát. Világ tudtára ez a' Játékosoknak leg-nagyobb fizetése. Ha tehát még ezt is töllök meg-tagadjátok, ha egy Rangban teszitek azokkal, a' kik más-ként a' Páfitonn és Hosszátonn laknak, egy formálag betsületek a' Medve tántzoltatókkal és Kártyahányó 'Sidókkal — hol itt az Indító-ok, hol az Őfzön???

A' pénz mindennek *Lelke, nervus rerum gerendarum.* Ezen nagy éltető állat nélkül hogy lehet most a' mi Időkben (*aurea vère nunc sunt Secula!*) egy olly Institutumot, mellynek kezdete temérdek költség, közepe kevés haszon, és mind ezekhez ki menetele bizonytalan, fel-állítani.

Leg-nagyobb Akadály a' mire meg-is felel a'

II. Kérdés. — A' Hidegség?

Más Országokban egy el-osztogatott Tudósításra, egy ki hirdetésre ha köz-hasznú Javallások adatnak elől, nem búsúl a' Fundusról a' Szerző. Angliában húll és elik a' sok Guinée! Nállunk a' két első próbák alkalmatosságával többre sem ment a' szabad akarató ajándék egy pár aranyból; a' nagyobb része szát tátni jött, más része agyarkodásból hogy nevensen ha hajó-törést szenved a' M. Theátróm, és azért fizettek — — hét krajzárt.

Ez a' lágy melegség következése természetesen az elől számlált okoknak. — Szabadon szóllok — bocsásfson meg a' ki magára veszi egyenes Igazságszeretemenek. Mikor egész Nemzetről vagyon a' szó, igaz az a' *Dialectica* Törvénye: hogy a' *potiori sit dena-*

Városokról szeretném jobban világosítani értelmemet, a' mellyek rakvók Idegennel — és a' mellyeknek nyomos következéseire nem láttzatik e-téggé a' Haza figyelmezn.

denominatio !! Ne mondjuk más Nemzetnek — de kérkedők, és el-fzenvedhetetlen kevélyek léfzünk, ha többet híszünk, hanem hogy tsak hasad a' Haj-nal még nállunk.

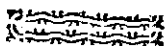
A' mi Egünkön még sürük a' fellegek, a' vilá-gosodás most piroflik, az Izlés böltsőjében van, a' Nyelv bimbojában — és *Ignoti nulla Cupido*!

Nem panasz-képpen mondom, de ha a' most közelébb el múlt arany Időkben kevesebbet varrtunk volna Nadrágainkra, és annak tsak egy részét tet-tük volna-le a' Haza amaz arany Oltárán, mely-nek neve: *Köz jó*! használatosabbak lettünk vol-na. — Ha inkább azokat a' Vitézeket ajándékoz-tuk volna, a' kik bátran bajvivnak azon Ellenség-gel, melynek neve *Tudatlanság* — mint —

Hogy közelébb menjek a' Pesti Magyar jádzó Társaságra, a' mellynek belső Constitutivumában is bé-nézhetni vólt alkalmatofságom, a' két kérdést öfzve foglalva ezen Jegyzéseket tefzem:

Azon ifjú *Mæcenas*, a' ki a' kérdőnek engedel-mével mondvá! nem költémény, és a' kinek a' talp között meg vetésében, az egésznek el-intézésé-ben, a' Theatrom körül való ritka esmérteiben, és Enthusiasmusában való érdemeit, haladatlanság nél-kül nem lehet el-halगतni, éppen azért mert ifjú mindent nem tehetett — pénzt nem adhatott. Szár-nya nints, nem repülhet. — —

Azon idegen, a' ki amaz hipokrita Nationalis nevezettel bélyegzett Theatrumokban Németül jád-zottat, és a' két Városnak Gyönyörüségeit Hatal-mában vette, nékem igaz az, ollynak tettik, ha azon maszlagnak dögleletefségét, mellyet hint ide-gen Theatruma meg-gondolom, mint a' Bordély-tar-tó: de Magyar Ország szabad Ország. Szentek itt a' kötések, és útálatos az erőszak, sérthetetlen a' sajtáság *Jussa*, (*Jus proprietatis*): — Ez az én ité-letem: Hadján töltse ki bár ezen Teatromi árendá-jának esztendejét, de azután a' Felsőség közben tételét hívja az egész Közönség segítségül, hogy adja



adja azt annak a' ki a' Köz-jót, és az Ország Con-
sultitiáját a' vidám Tréfa mofolygó ábrázatja alatt
elől-vízi, és örökösíti. — —

Minden akadályok között leg nagyobb a' Hely.
Ha Magyarúl jádznak csak fél esztendő múlva is
üresen maradnak a' padak, és a' zárt helyek —
mert nem mindent tanított meg Magyarúl a' Diéta.
Ha pedig mind a' két nyelven jádznak: el-nyomja
's fojtja a' Konkoly a' Gabonát. — Jövendő-mon-
dó nem vagyok, de énnékem úgy rémlik, hogy né-
kiünk az Al-részekről támad fel a' Nap. — — Kas-
sát én jobban javaslanám az jádzó Társaságnak.

A' III. Kérdésben

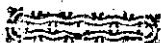
Czéllyát a' Kérdőnek alig ha így el-nem talá-
lom: Láttatik az az előre látó Férjfiú azon Ne-
mes Ifjak érdemeinek kétségyben hozásával fel-in-
ditani akarni a' Haza könnyörületességet, és mint-
egy szemre-vetés képpen észére adni, hogy az ér-
dem majd nem nevettségessé leszen Hidegségün-
kért Hazánkban.

Én ugyan leszek a' leg-első a' ki tapsolok ele-
jekben; a' ki érdemeiket, és ha nem félnék meg-
bántani Szemérmetségüket itt mingyárt név szeriát
Ditséreteket-is hirdetném!

Alhatatos el tökéllések Jele azon Enthusiásmu-
nak, a' melly nélkül senki Mester a' maga Tudu-
mányában nem lehet. Meg-maradások a' jó Cél
mellett meg értt gondolkozásokat mutatja. Meleg
szeretetek a' Játék helyhez jelenti azt a' belső Hi-
vást azon nagy Hivatalra: hogy Jehessenek egyszer
a' kedves állarta és szín alatt a' jó erkölts, Ud-
variság és Nyelvnek Tanító-mesteri.

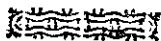
Tehettségéről pedig én első Probáiknak szem-
mel látott tanúja merek magunknak szerentsét ki-
válni ahoz, hogy mi is fogunk mutathatni kevés
esztendők alatt mind *Schrödert*, mind *Garrickot*.

A' Kérdőről utóljára el-nem halgathatom, hogy
elégge tsúdálni nem tudom azt a' mély bé-lálást,
és



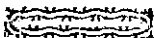
és egy ember 's sziveket vizsgáló 's esmerőhöz illő módot, mellyel egy illy jó szándéknak fel-segállását eszközli. — Tudja fel-indítani a' közönséges Rész-vételt, titkos úton ezen valósággal köz-halznú dolgot irterefiansá tenni, fel-ébreztetni a' Nemzetet, hogy ne halgasson, midőn ágyékából származott édes Fiain, Idegen erőszakoskodik. — — Melly Igyekezeteiért ditsőséget mond a' nevének, még minkeleltte azt nevezhetni tudnám is.

Nagy Enyed 21. Mártz. — Néhai bődög emlékezetű Felséges II. dik *Josaf.* Fejedelmünk életének napjaiban, meg parantsolta- vala: hogy minden régi rosfsz Fundamentomon épült szokások többé ne gyakoroltassanak; illyen vala N. Enyeden a' sok többek között, az idegen de titkon bé-hozott és ki-nyilatkozott boroknak a' földel lett meg-itatása, mely mint *abusus* Néhai jó Fejedelmünk idejében egészfzen el-töröltetett vala, és az afféle Törvény ellen bé-hozott borok árra, a' szegények számára fordítatik vala; hanem most az ő Felsége meg halálozásával ismét helyre állott azon józon okoskodást el-nyomó *abusus*, és eddig elé a' mint mondják esztendő alatt több afféle bort itatott meg az ide való Magisztrátus a' földel 200 forint árránál, tsak most 21 dik Mártzy ismét kapnak az Esküttek egy hordó igen jó *Betzei* bort, mely bor iránt midőn a' Sententzia ki-akart menni a' Magisztrátusbéliek közül, a' mint bizonyoson-hallom, egy néhányon azon vóltak, hogy azon hordó bór adafsékel, és fordittafsék a' szegények számára; de az Esküttek, a' kik 40 en vagynak, és egynéhány Magisztrátusbéliek, kik közül némelleyek ok nélküli őszültek-meg: némelleyek hogy a' Kukuk meg ne nyerve 's a' Törvény tételben bátrabbak lehessenek a' Magisztratuális Gyülésben akármi jó reggel, száraz torokkal nem mennek, kik mig a' józon okoskodásnak gráditsaira nem jutottak, *Pluralitate boantium* tsak azt végezék, hogy a' bort a' föld igya meg, a' minthogy az Esküttek magok a' Tanáts-ház Udvaránál a' hordót szekerestől ki talszítván a' Piatzra



ra, egy affélékben vak huzgó Hazafi el-vagdolván hirtelen a' hordó abrantsait, a' jó bort a' föld ivá meg. Itt még a' józon okoskodás tsak ennyire uralkodik.

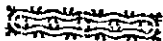
Elegyes jegyzések. — A' F. Udv. Magyar Kantzelláriának fő Kantzelláriusza Gr. *Pálfi* Károly Ur ő Exja, mint T. N. Pofony Vgyének örökös Fő Is-pánnya, és a' Királyi Várnak Kapitánnya, 4-dikben igen nagy pompával és tisztelettel *instelláltak*. — Midőn 3 dikban 12 órára érkezett volna ő Excellentiája, a' Pofonyi N. Banderiumnak edgyik része egész Gálába lovaglott vala az Ország' határ széléig eleibe, és ugy fogadá; Pofony Várolsa Tanáttsa pedig a' Duna parton várván, a' Polgármes-Vindis Ur egy igen rövid, de szép beszéddel köszönté ő Excellentiáját. Az öröm, mulattság, és pompa le-irhatatlan vala. — *Zágrábból* Apr. 17-dikén ezt írják: „Tegnap dél utáni 5 $\frac{1}{2}$ órakor egy fetét felleg borittya-bé a' mi Egünket, és tsak hirtelen egy olly rettentő jég-első támod, mely egész Városunkat veszedelemben láttatik vala fenyegetni. A' jég egy fái magyaróhoz hasonló nagyságú vala — melyre egy fertály óra alatt szörnyű zápor-első támodván, a' *Bak* vize, mely a' mi Városunkon foly keresztül, és nem mészze a' Tiszába öntki, annyira meg áradott vala, hogy az itt lévő *Hadi-Calsa* Kontrallorjának éppen akkor az Oskolából haza menni kívánó 14 elztendős kedves fiatskáját el-kapá ezen ragadozó árviz, és meg-fosztá ettől bánatos Szüléit. Ezen jég itt körül belől mindent el-prédált, valamit tsak ért. — Bétsben tökéletesen hiszik némellyek, hogy *H. Potemkin* minden órán ide fogna jöni. Ennek a' jövetelnek ókát is keresik némellyek, de még eddig tsak annyit tudunk felölle, hogy ok nélkül ide nem jö abban az időben, midőn már az Orosz Sergek tsatáznak. — Felséges Urunk ezen hónapnak 11 dikére *Grätzba* váratik, a' hová már bizonyos irások ő Felsége eleibe küldettettek; reményljük hát 16 ra Urunk meg-érkezését. — Már az Udvari Kanara külön választaték



taték a' napokban, és a' F. Magyar Kantzelláriá-
nak-is sok Tagjai rendeltetnek által a' Kamarához.
— Azt tudjuk, hogy a' N. M. K. Teförzö Seregből
rendeltetnek Budára Teförzö Tisztek F. Palatinu-
sunk Szolgálatjára, kik már a' Budai útban-is vagy-
nak; de itt az a' hir támodott, hogy a' F. Palatinus-
nak minden órán maga különös *Gárdája* fogna len-
ni Budán. — Midőn F. Urunk mostani útjában *Li-
vornóban* lett volna, egy nagy Török Tiszt is jelen
vala itten, kivel, az iratik, hogy ottan ottan öszve
jött ő Felsege, sőt némelyek azt akarják hinni,
hogy ez maga *Szelim* a' *Szultán* lett volna. — Azt
sugdofsák némelyek egy más fülébe, hogy egy Feld-
marsfal *Inquifitio* alá esett; de ki? 's miért? ezt
máskor tudjuk meg. — F. M. Gr. *Vartensleben* Ur-
nak engedelmé vagyon 6 hónapra ki-útozni a' Biro-
dalomból. — Azt mondják, hogy a' Svéd Király
Spaába fogna jöni, hogy az oda'való vízzel éljen
— és — tsudálatos! egy nagy Vezér is éppen ek-
kor esvén nyavallyába, az-is oda megy 4 hónapi
szabadságra — Lám hogy viz Firhang-is van a' vi-
lágón. — Budáról irják, hogy itt minden élésre
tartozó dolgoknak árra tsak nem fele árrára le-szál-
lott, mint a' Télen jár vala; még-is a' Pesti és Bu-
dai Traktérok és Kortsmárosok, Vendég-fogadósok
semmivel alább szállani nem akarnak. — A' múlt
1790. eszt. Dec. 19 dikén egy *Kisskér* nevű faluban
egy Afzszony 3 gyerekeket szült egy halsal, és mind
a' 4-en máig-is egészségesek és frifsek.

Tudósítások.

El veszett Bankó-czédulák. — *Báts Vármegyé-*
ben, mint egy 2 hónapokkal ez előtt, *Apáthi* ne-
vű Helységben, egy bizonyos Ts. Királyi Szolgálat-
ban lévő Urnak a' 'Seb' Könyvéből, a' mellyben
6000 forintokat érő Bankó-czédulák valának, 3200
forintok el-vesztenek, vagy el-lopattanak. 2000 fo-
rintokról fel vagynak a' Czédula számjai jegyeztet-
ve.

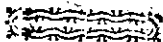


ve. t. i. Az edgyik ezeres Czédulának alól lévő száma 1007; a' másik ezernek pedig 3698. Annak okáért kérettetik a' Nemes Magyar Publikum is, fő képpen pedig minden Caszáknál lévő Urak, hogy ha ollyas Bankó tzedulák nállok meg fordulának, attól, a' kinek kezéből veszik, jól meg tudakozzák kitől vette, hogy továbbra nyomasodhassék a' dolog. Ha a' vétkes személy ki-tudódik, a' károsított Ur maga arra kötelezi magát, hogy 100 arannyal jutalmaztatja ennek szolgálatját. A' Tudósítást pedig kelletik küldeni a' Báts Vgyében lévő Administratiohoz.

Nemes Bihar Vármegyébe helyezettett *Diofzgi* Uradalom részéről, ismét tudtára adatik a' Nemes Publikumnak, hogy a' Hofszú Pályi nevű Helységbe lévő Uraság Ménestsét, nem tsak egyenként, hanem egy átalyában is, a' Ménestek minémüsége és mennyiségéhez alkalmaztatott illendő árron, egy vagy több vevőknek is a' nevezett Uraság által adni kélz, még pedig a' vevő részére kedvező feltételek alatt, mellyek közzül egyik ez: hogy a' Vevőknek megengedtetik a' meg-vett Ménest Augustus végéig az Uraság által ki-rendelendő legelő helylyen szetés nélkül tartatni, másik az, hogy jó *Securitás* mellett, annak ára le-tétele ha szinte haladna is meg-egyedik az Uraság. A' ki tehát akár átalyába, akár egyenként az említett Ménest meg-venni kívánnya, a' következő Juniusnak 1-ső napján, a' mellyen t. i. ezen Ménest Kótyavetyéje fog tartatni, a' már említett Hofszú Pályi nevezetű Helységbe megjeleni ne sajnáljon. Székelyhid d. 23. Apr. 1791.

Elegyes Tudósítások:

A' Természetet hivesítő és vér-tisztító Savoval kezdettünk vala már élni Májusban; azonban a' kellemetes napp-fény után egészségtelen szélveszes hideg napok jövéni reánk, szobáinkat bé-fűtöttük, és Reumatizmusos tsipő tsontjainkat a' meleg kementzéknek vetettük. Azonban ezen hideg ugyan az egészségre nézve ha egy kevés változást okozott-is, de semmi némű termésnek nem ártott. — Itt már kaszálnak, és a' Ros mindenütt virágozik. — A' N. M. K. Testörző Serégnél tegnap hirdetteék ki azon F. Rendelés, mely szerint a' Magyar Gárda Urak többé Kurirok nem lesznek; és az utolsó Kurir közüllök Had. *Török Mihály Ur*, ki a' múlt héten indittaték *Pétersburgba*. — A' mi a' Háborút illeti — sem békeiség — sem háború — azonban edgyik sem lehetetlen a' kettő között, sőt talán közelebb vagyon a' háború; mert a' Velentzeiek is a' Porta ellen fegyvert közörülnek; és az ellen hadat izentek; melyet minden órán bővebben meghallunk. — Hogy az Oroszok H. *Gallitzin Gen. Lajdinánt* alatt, a' múlt hón. 12-dikén *Matsin* nevű Várat el-foglalták; hogy a' Hajós-Sereg Vezére *Ribás* már ekkor *Braila* alá érkezett vala, és hogy ezen Vezér 2 Gránátéros Batalionnak a' száczra lett ki-tételével az ágyúkkal meg-rakott Sántzban lévő Törökököt úgy meg-rettentette vala; hogy ezek ágyúikat a' vízbe hányván és egyéb készületeiket felégetvén el-szaladtanak, és többnyire az előttek lévő vízbe fulladtanak — hogy *Isutzi Várat* meg-vették; 4000 kopasz főt le-vágtak; 17 ágyut és mindent el-prédáltak — hogy a' *Szuvarov* Tábora által *Braila* Vára, melyben 12 ezer vállagatott Jantsárok dohánnyoznak, egészfszen bé-rekelztetett, és hogy az egész *Muszka* Tábor mozgásban vagyon, ezek mind bizonyosok, a' többit pedig máskor fogja virni a' Kurit;



Kurir. — A' Nápolyi Felségek Apr. 20-dikán érkeztenek meg Rómába. Ezen Felségeknek az egész Nemesség és csak nem egész Róma eleikké ment vala, és mikor már a' Városhoz közelitettenek volna, az *Engelsburgba* ki-szeglett ágyuk örömet menydörögnek va a. — Leg-előbb is a' Hertzégek és febb Rendek menének közönlésekre; ebéd után pedig a' Király és Királyné a' Pápához menvén, igen nagy tisztességgel fogadtatának, és innen a' *Szent Péter* Templomá meg-ízemlélése után a' Frantzia Országból ide érkezett Hertzeg Aszszonyokat látogaták-meg, a' honnan esivére a' Pápához megínt vizsgálta térének. — A' Török Hajós Seregnek edgyik osztaílya, mely 37 hajókból áll, Mártz. 17-dikén a' Fekete Tengerre evezett. — A' *Musti*, vagy Török Pápa, ki az ujj Vézérnek leg-nagyobb ellensége, hivataljából le-vettetett. — Miolta a' Nagy Vezért ezen Hivataljába tették örökké titkos öltözetben jár, és gyakran a' izokott Sinórral álmodozik. — Oláh Országból 3 Députátusok érkeztenek Bétsbe panaszra, és Felséges Urunkát várják, kinek meg-érkezése még bizonytalan. — Belgiumat írják-le a' Német Irók, mint azt a' részt az Egnek, mellyen egy menydörgéssel telyes zápor eső ment keresztül, és maig-is imitt amótt el-ízéledett fellegek láttzatnak. — A' *Vandernót* fekete fellegei még egészfzen el-nem oszlottanak. — mely csak abból-is ki-tetzhetik — hogy, a' mint írálk, azt kéri a' Belgák, hogy az ő Nemzeti Katónaságjok 40-ezerre pótaltsék, és a' más Sergek takarodnak-ki — hogy a' *Joséf* Kereszényi türedelmi Rendelése, és a' Klastromok ellen tett parantsolatja vonattassék vizsgálta, és a' nép temetkezhések benn a' Városokban. Ezt az utolsót kivált képpen nevetik az okosok, kik tudják mely nagy veszedelmére lehet a' holt testeknek a' Kriptákban való gözölgések.

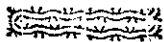
Eppen mikor itt írálk a' *Kurirt*, egy Levél érkez valami Bétsi Kereskedőkhez, melyben ezen, elöttünk csak nem hitel telett való, tudósítás vala írva:

irva: „A' Muzsikák minden most utoljára el-foglalt helyekből egészfzen ki-üzettettek. A' *Braildval* által ellenben lévő Szigetből, mely a' Duna partján vagyon, ki rohanván a' véghetetlen Törökség, a' *Rihástól* ki-szállított 3 Batalion Muzsika Gránátérosokat és az ezekkel volt Kozákokat mind öfzve aprították, és csak egynek is pardont nem adának; a' Gen. *Ribbs* Hajós Sergét pedig, ki *Braildhoz* nem mefzse huzta vala meg magát, és 3 titokban lévő Török Battériát észre nem vévén, hata megett hagyott vala, rész szerint el-merítették, rész szerint fel-égették. — Ha ez a' még bizopytalan hir igaz találna lenni, így ez a' mostani Nagy Vezér (ez az a' ki a' Bánáthban benn volt) szem ügyre kap, és a' mostani véghetetlen nagy Török hadi készület talám békeféséget fog a' Muzsikának szülni. — *Frantzia, Anglus és Pruszus* Tilztekét mondanak minden Török Sergek mellett lenni.

Frantzia Országból igen sokat irhatnánk; de önként halgatnunk kell némely hirekkel. A' Kenyér egész Európában bőven termett az idén; ezt akarjuk előbb le aratni, hogy légyen Katonáinknak bőven mit egyenek, és hogy a' zenebonások Serge ne tapodja el a' Frantzia vetéseket — majd más hireket hallunk az aratás után, kivált ha a' Portával való békefésé szerentsésen meg léfzen — csak alig ha a' Frantzia zenebonás *Pert* idegen Prokatorok nem foják folytatni.

Kolosvárról úgy tudósittatunk, hogy az Ország Rendei, az innepeken lett nyugodalmok után megint bé gyűltenek, és az Ország boldogságát egy Szível 's Lélekkel munkálódják. — Az Erdélyi Kantzelláriára ki-nevezett Magyar Urak közül még edgyik-is hitét le-nem tette, noha azok közül némelyek már Bétsben is meg-fordúltak. Kéttség kívül az ő Felsége kegyelmes válalzfára várakoznak.

Pest. 5 Máj. — A' költemény itt-is bővségibe szárnyal, valamint az Urak között Bétsben: de itt is szintugy mint ott, a' jövendő leg-igazabb Itélő Mester. — Az, a' mit a' nagy u'sorásokon kívül

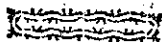


minden igaz ember szive-szerint ohajtott, az az, a minden napinak bővsége, itten szemlátomást kezd bé-állani. Valamint a' Gabona tsak nem fele árrára szállott, ez szerint nevededik a' kenyér-is. Tsudállatos, hogy eddig szük vólt a' Gabona rendkívül való árrán is, most pedig, hogy a' vetések szépek, olly tellyesek a' piatzok tavallyi Gabonával, mintha éppen az 1790-dik esztendő, nem edgyik lett vólna az igen terméketlen esztendők között. Maga a' természet láttatik a' szegénységért, a' hirtelen gazdagulni kívánókon való bozfszu-állásra elő állottnak lenni: kik lehetetlen, hogy a' rakásra fel-vásárlott Gabonájokon ezereket ne veszelsenek. Bár tsak a' Kávének és Nádméznek-is verné meg már egyszer az első a' földét; hadd öltsoódnék már itt Pellen-is valamit a' Kávé; külömben kéntelenítetni fogunk magunkat mind Szlivoritza itatra adni. De talám nem-is onnan való ez a' Pesti Kávé és Nadméz, az honnan a' Bétsi: külömben bajos képzelni, hogy itt Pellen 5 krajtzárért adjanak annyi Kávét; a' mennyinél sokkalta többet Bétsben egy Garason adnak; és a' Vendégfogadóban minden étel és ital máig is olly drága, mint tavaly.

Az ez előtt tsak a' Pogányoknál és az Anglusoknál hallatott nyavallyát, a' maga meg ölést, már Bétsben is némellyek módiba kezdték venni az Olofz Országi más meg öléssel együtt. Egy igen Fő Tisztelendő Urnak Inasza ki-megy a' napokban a' Brigitter Au múlató erdőtskébe, ott magának sült tsirkét és fert kér o'sonyára, azt jó appetitussal el-költvén és ki-fizetvén, kevés pertzentések múlva piftolyát sebéből ki-vevé és föbe lövé magát. — Egy Toskána Ferd. Rgmtbéli Tiszt-is, a' kinek gazdag Attya, kevés rakott adofságát nem a-karta ki-fizetni, szobájában parádé ruhájában megölvé találtatott. Azután való napon az Allster Kazármában egy köz katona maga puskájával lötte meg magát.

Lengyel Ország. A' Státus' alkotmányára ügyelő-Deputátzió, már Apr. 18-dikán eleibe terjesztete az Ország-Gyűlésének azon 18 Tzikkelyeknek bővebb ki-dolgozását, mellyeket közelébbi Levelünkben közlöttünk vólt. Midőn fel olvastatott volna a' Deputátzió' munkája, a' Tóldalékokat akarták belé iktatni némely Tagjai a' Gyűlésnek, hogy a' *polgári hivataloknak nyeresében, mindenkor elsőségek legyen a' Kathelikusoknak, a' Protestánsok felett; de a' Gyűlésnek nagyobb része csak a' mondó vólt, hogy a' Tollerantiát (Tűrelmet) terjesztetni kell inkább, mintsem keskenyebb határok között reksztetni; az említett Tóldalék pedig éppen ellenkezőt eszközölné; azért is egészfen ellene szegezte annak magát, 's meg nem engedte, hogy helye lehessen. — A' Deputátzió által ki dolgozott Törvény, nevezetes határozásokat foglal magában, mellyek az Ország Gyűlésében meg állított 18 Tzikkelyekben nem vóltak ki téve; mint p. o. hogy a' *Palatinátusbéli* minden ki szolgáltató Kommisszióhoz 3 személyeket küldhessenek a' Városok magok Tagjaik között; 's ötöt minden felsőbb (*appellationalis*) Törvénytípusokra, a' millyen hét vagyon mind a' 3 Tartományokban a' Köztársaságnak. — Arra is köteleztetnek a' Városok az említett Törvényben, hogy akarmelley Keresztény-Vallású Jövevények fogják magokat jelenteni, a' Polgárok közzé való bé vétettetés eránt, azoknak kívánságokat ne szegjék, ha egyébaránt a' polgári jusnak nyeresére szükséges tulajdonságokkal birnak. — Az egész Törvény, háromszori közönséges felkiáltás által meg erősített; 's annyira örült annak a' Gyűlés, hogy a' Deputátusok kéz-tsókolásra mentenek egymásután a' Királyhoz, 's úgy köszönték meg bölts intéseit, mellyekkel reá tudta birni a' Rendeket, hogy igazságot tselekednének a' magok Polgár Társaiának leg számosabl részével; melly igazságnak gyakorlása új óltalmat eszközölt a' Státusnak, 's új ditsőfféget a' mostani Ország Gyűlésének.*

Hetc.



Hetedik Gergely Pápnak Salamon Magyar Királyhoz íratott Leveléről.

Hogy Hazánkfiái a' Magyar Koronáról némely tekintetekre nézve világosabb értelemben lehessének, szükségesnek lenni láttatott előttem *Hetedik Gergely Hildebránd* nevezetű híres Pápnak 1074-dikben *Salamon Magyar Királyhoz* írt Levelét itt köznségessé tenni, mellyet *Baronius Kárdinál*, és azután *Hardvinus Jesuita* az Ekklesiái dolgokról írt esmérletes Nagy Munkáikban nyomtatásban kiadták a' szerint, a' mint az a' Romai Vaticana nevű Bibliothecában Kéz-írásban találtatik, az hol is a' nevezett Szent Atyának öszve szedett Levelének második Könyvének tizenharmadik Levele szóról szóra Deák nyelven, a' mellyen íratott, ekképen vagyon:

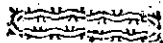
Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Salamoni Regi Hungarorum salutem, et Apostolicam benedictionem.

„ Litteræ tuæ ad nos tarde propter moram nun-
 „ tiæ tui adlatæ sunt: quas quidem multo benignius
 „ manus nostræ suscepisset, si tua incauta conditio
 „ non adeo beatum Petrum offendisset. Nam, sicut
 „ a maioribus patriæ tuæ cognoscere potes, regnum
 „ Hungariæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ proprium est,
 „ a rege Stephano olim beato Petro cum omni jure
 „ et potestate sua oblatum et devote traditum. Præ-
 „ terea Henricus piæ memoriæ Imperator ad ho-
 „ norem Sancti Petri Regnum illud expugnans, vi-
 „ cto rege, et facta victoria, ad corpus beati Pe-
 „ tri *Lanceam*, *Coronamque* transmisit, et pro glo-
 „ ria triumphæ sui, illuc regni direxit insignia, quo
 „ principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ
 „ cum ita sint, tu tamen in ceteris quoque a regia
 „ virtute et moribus longe discedens, jus et hono-
 „ rem Sancti Petri, quantum ad te, immidisti et
 „ alienasti, dum eius regnum a rege Teutonicum in
 „ beneficium, sicut audivimus, suscepisti. Quod si
 „ verum

„ verum est, qualiter gratiam beati Petri, aut no-
 „ stram benevolentiam sperare debeas, tu ipse, si
 „ iustitiam vis attendere, non ignoras: videlicet te
 „ non aliter eam habiturum, nec sine Apostolica
 „ animadversione diu regnaturum, nisi sceptrum re-
 „ gni quod tenes, correcto errore tuo, Apostolicæ,
 „ non regiæ, maiestatis beneficium recognoscas. Neque
 „ enim nos timore, vel amore, aut aliqua persona-
 „ li acceptione, quantum Deo adjuvante poterimus,
 „ debitum honorem eius, cuius servi sumus, irrequi-
 „ situm relinquemus. Verum si hæc emendare, et
 „ vitam tuam, ut regem decet, instituere, et Deo
 „ miserante adornare volueris; procul dubio dile-
 „ ctionem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut matris
 „ dilectus filius, et nostram in Christo amicitiam ple-
 „ ne habere poteris. Data Romæ, V. Kalendas
 „ Novembris, indictione decimatertia.“

Ebben a' Levélben *Gergely* Pápa, a' mint ész-
 re-vehetjük, hathatós kemény igékkal dorgállya,
 sőt egyházsmind fenyegeti-is *Salamon* Magyar Ki-
 rályt, hogy minekutánna *Geisztól Béla* Királyunk
 Fiától az Országból ki veretett volna, miért folya-
 modott *Henrikhez* Német Ország Királyához oly
 formán segedelemért, hogy még az Országot-is adó-
 fizetés alá ajánlaná, ha ötet Királyi Székébe ismét
 vizsgálta-állitaná, és abban meg-erősítené; holott ő
 hozzá kellett volna az efféle segedelemért folya-
 modni,

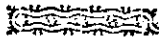
Ez Leve-
 lében a' Szentséges Atya, a' maga dorgálódzó, 'és
 fenyegető belzédének meg-erősítésére az egyéb oko-
 kon kívül *Péter* Magyar Királynak példáját hozzá-
 elől, hogy midőn az előtt hasonlóul ötet-is a' Ma-
 gyarok Országjokból ki-űzték, és helyette Abát
 választották volna magok Királyának, azt a' Ro-
 mai Szent Széknek kell méltán tulajdonítani, hogy
Péter Király ismét-ujjólág Királyá lehetett; mert
 ugyan-is



ugyan-is midőn *Harmadik Henrik* Tsászár *Hermanus Contractus*nak számlálása szerént 1044-dikben Magyar Országot *Péter* Magyar Királynak hűségére fegyverrel meg-hódoltatta, azt, Szent *Péter* Apostolnak tiszteletét maga előtt tartván, abbéli buzgóságából tselekedte, mellynek bővebb meg-bizonyítására a' Koronát, és a' Lántsát magával Romába el-vitte, és az Országnak ezen tzimereit Szent *Péter* lábainál annak *Templomában* le-tette

Láttjuk azért *Hildebránd* Pápának a' fellyebb elől-ádott Leveléből, hogy a' Magyarok Koronája, mellyel Szent *István* meg koronáztatott volt, *Péter* Király idejében a' Lántsával edgyütt Romába örökül el-vitetett, és Királyainknak a' Királyi méltóság felett egymás ellen való fok rendbéli törekedések 's pártoskodások alatt ott szoros őrizetben tartatott, hogy annál fogva inkább lehetne a' Szent Széknek vagy edgyik, vagy másik Félnek vizszálgodását zabolán tartani: és vallyon *Hildebránd* Politicája szerint mind ez ideiglen-is nem tartatik e' még ottan?

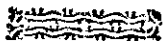
Ha azért ezek az Igék szerént Hazánk a' maga első Koronájától ekképpen meg-fosztatott, az a' nehézség adja itt elől magát, hogy Szent *István*, *Péter*, és *Aba* Királyok után a' következő Királyok minémü Koronával Koronáztathattak-meg mind addig, míg nem ez a' mostani másodszori Koronánk kezünkbe került volna? mind külső, 's mind Hazánkbeli *Historicusok*nak e' dolog aránt való mély-séges halgatások után mit tudunk annál egyebet mondani, hanem hogy azon idő-közben volt Királyaink vagy *Első Károly*, vagy ugyan *Első Vladislaus* Magyar Királyoknak példájok szerént koronáztattak-meg, kik közzül az elsőről azt olvassuk, hogy *Nyoltzadik Bonifacius* Pápának parantsolatjából *Gergely* nevü *Esztergomi Érsek* által rendes Királyságra Korona nélkül-is fel-kenettetett, a' má-
sikról.



síkról-is közönségesen nyilván tudjuk, hogy *Ersebeth* Királynénál lévén az Országnek akkori Koronája, Székes-Fejérvárott le vették Szent Istvánnak az Oltáron álló faragott képének fejéről a' Koronát, és azzal koronázták meg a' mi Magyaraink emlitett Első Lengyel *László* Királyunkat.

Mint hogy a' minapában a' Magyar Koronáról írott egy árkusni második Elmékedésemben ellene mondhatatlanul meg-mutattam, hogy nem ezen mi mostani Koronánkal koronáztatott légyen-meg Szt. *István* Királyunk ezen fő okokra nézve leginkább, hogy *Dukás Mihály* Görög Tsászárnak, és ennek édes Fiának *Ifjú Constantinus Porphyrogenitus* Imperátornak, nem különben *Első Geisa* Magyar Királynak képei szemléltetnek azon, és nevei olvastatnak rajta, annakokáért azt kellene már itt nekünk világosan meg-mutatni, hogy ez a' Görög Orzági műhelyben készítettett mi Koronánk a' Napkeleti Birodalomból minémü úton és módon kerülhetett hát a' mi Kezünkbe? de mint hogy ezen dologról sem a' Byzantinus Görög Iróknál, sem más idegen Orzági, vagy Hazánkbeli Historicusoknál tsak egy szóval sints sohol semmi emlékezet, azért illyetén homályos dologban nem különben, hanem tsak a' mint a' setétben szoktunk tselekedni, tsupán tsak lassanként tapogatódva találkozhatunk valamire. Részemről én azt mondanám: hogy minek utánna *Dukás Mihály* Tsászár *Nicephorus Botaniastes* Fejedelmi méltóságából erőszakosképpen levetektette volna, oltán Efesusi Érsekkorában *Baronius* Kárdinálnak hiteles tudósítása szerint Olasz Országba által ment, és *Hetedik Gergely* Pápa előtt esedezett, hogy ötet állítsa viszsa elébbeni Tsászári Székébe. Kapott ez jó alkalmatóságon *Gergely* Pápa, és az ő nyóltzadik Könyvének harmadik Levele szerint mind a' világi, mind a' papi renden valókat hathatós igékkel serkentgette, sietsenek a' szerentsétlenül járt *Dukásnak* fegyverrel lejendő védelmezésére, reménylén azt, hogy majd annál fogva szintén ugy a' Napkeleti Birodalomra-is hatalmát

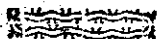
ki-



ki-terjesztheti, a' mint már minden Napnyugoti Királyokat és Fejedelmeket magához tartozó engedelmelességre meg-hódított vólt, azért a' Szentséges Atya fegyverben öltözteti nevezetesen *Robertus Guiscárd Northmannust*, Apuliának, és Siciliának Fejedelmét, ki Hadi Fő Vezérül rendeltetvén roppant Táborával küldetik a' Görög Birodalom ellen, és majd *Alexius Comnénust* akkori Görög Imperátort 1087-ben oly szörnyen meg-verte, és a' mint *Anna Comnena* is írja Alexiásának negyedik Könyvében, táborát fel dulta 's prédálta, magát-is sebben ejtvén mindenütt nyomban üzte 's kergette el annyira, hogy szintén már könnyű lett vólna *Dukást* *Constantinápolyba* bé-vinni, és Tsászári Székibe ujra bé-ültetni, hanemha *Gergely Pápa* kényszerítettet vólna *Guiscárdot* győzödelmeskedő táborával edgyült *Roma Városának* óltalmazására visszahívni, a' mellyet *Negyedik Henrik* Tsászár azonban ostrommal környül vett, hogy *Roma Városán*, kivált a' Szent Atyán boszúját példás képpen tölthesse.

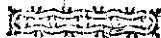
Igy lévén a' dolog, vallyon nem lehetné méltán így gondolkodnunk, hogy *Dukás* Mihály az akkori időknek forgása szerint a' maga Tsászári Koronáját engedelmelességének meg-bizonyítására *Gergely Pápanak* által adta, vagy pedig a' győzödelmeskedő *Guiscárd* táborának kezébe akadván győzödelmének jeléül a' Szent *Péter* Templomába bé-vitte a' szerint, a' mint fellyebb említénk, hogy *Harmadik Henrik* tselekedett vólt nem régiben, midőn *Péter* Királyt Királyi Székibe bé-ültette, a' Magyar Koronát Romába a' Szent Helyre győzödelmének állandó zálogául el-vitte.

De Romából, az itten ismét a' Kérdés, mi módon költöztethetett által a' mi második Koronánk a' Magyar Hazába? mint-hogy *Hetedik Gergely* minden *Historicusoknak* meg-edgyezések szerint mind előtte, mind utánna élt Pápáknál leg-bátrabb szívű, leg-buzgóbb, és leg-hatalmasabb Atya lévén, a' szerint már *Első Geisa* Királyt-is a' maga engedelmes-



delmességére egészszén meg nyerte ugyan, a' mint ez az egymás közt való Levelezésekből meg-tet-
zik, a' mellyek *Baroniusnál* és *Hardvinusnál* olvas-
tatnak, de azt el-nem nyerhette, mert a' Koroná-
nak Romába lett vitele előtt négy esztendővel meg-
hólt, azért inkább lehet gondolni, hogy Szent *László*
küldötte legyen azon Birtokába lévő Koronát
Gergely Pápa annak nyilván meg-mutatott buzgó-
ságáért, mellyel mind a' Romai Anyaszentegyház
arant, mind pedig a' Szentséges Atyának izemélye
arant példásan viseltetett, a' mint *Gergelynek* a-
hoz küldött Levelei, és egyéb Historiák is bizonyít-
ják, nevezetesen annyira buzgott *Negyedik Henrik*
Tsászár ellen, a' Szent *Péter* Székinek ellensége el-
len, a' ki Róma Városára fegyveres néppel rohant
vólt, hogy az abban Uralkodót mind Szent Hiva-
taljától, mind Szent *Pétorról* réá-szállott ősi örök-
ségetől meg-fofsza, hogy *Gergely* Pápanak ügyét
annak még halála után is rajta végben vitt méltat-
lanságáért kívánta meg-boszfúllani, mert midőn
Nemetum Várofsában *Henrik* ellen a' Catholikusok
közönséges Sinatot tartottanak vólna, Szent *László*
is oda küldött Követyei által *Bertholdus* *Constan-*
tienfis tudósítása szerint Husz-ezer fegyveres Magyar
Lovas Katonákból álló Sereget ajánlott, hogy a'
Szent Szék ellen törekedő *Henriknök* zenebonasko-
dása annál könnyebben le-tsillapíthatatnék.

De ellenbe azomban vallyon nem érdemli-e meg
az is méltán a' mi figyelmetéségünket, ha némelly
Tudóloknak vélekedések szerint így okoskodnánk:
Minthogy *Ellő Geisa* Királyunk Képe nevével edd-
gyütt Koronánkat ékesíti, azt *Dukas* *Mihály* *Geisá-*
nak számára készíthette, és ugyan nékie is küldhet-
te, úgy mint a' ki *Geisához* Követeke küldött aján-
dékokkal a' vele kötött szövetségnek és barátságának
meg-erősítésére, mellyen *Salamon* felettébb meg-há-
borodott. Ez miatt mikor *Lászlóval* az Öttsével ké-
szülnének a' *Salamon* ellen való ütközetre, 's ta-
nátskoznának arról, mi módon kezdenék a' viadalt
a' *Vátzi* erdő környékén, *László* álmatláta, és meg-
beszél.



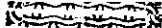
beszélte a' Bátyjának, hogy látott volna edgy An-
gyalt, ki *arany Koronát* tett-fel a' *Geisa* fejébe, mel-
lyet az halván nagyon meg-örüle, 's néki bizako-
dott. Meg-is verte ekkor *Salamont*, és a' diada-
lom után a' mint *Tárótzsi*, és több előtte 's utána
élt Magyar *Historicusok* írják, nem sokára *Székes-
Fejérvárott* meg-is koronázzák. Hátha az akkori tu-
datlan vak világban élt, 's akár mit-is könnyen
el-hivő embereknek szokások serént amaz áhitatos
László buzgóságától indittatván az álmodtak a' Nép-
nek bátoritására gondolta, és már akkor ott-is volt
a' *Görög Császártól* küldött *Korona*: és így mikor
ezután *Geisa* ezen álmodozott *Koronával* meg-koro-
náztatott, az álom-is osztán ekképpén egészen
bé-tellyesedett: ez pedig igen nagyot tett ezen tör-
vényes Királyok ellen pártoskodó két atyafiaknak
auctoritásának, 's fő méltóságának meg-erősítéfére-
Nyilván való dolog ez is, hogy *Dukás* még Császár-
korában *Hettedik Gergelyvel* jó barátságban élt, a'
mint ezen *Pápának Mihály Imperátorhoz* írt tizen-
nyolczadik *Leveléből* az első *Könyvben* meg-tetszik,
és így hogy *Geisa* magát egészen a' *Pápa* hatalma
alá ajántotta *Gergelynek* világos *Leveli* szerént, *Du-
kás*-is nyilván arra nézve kívánt annak pártjára álla-
ni el-annyira, a' mint fellyebb-is emliténk, hogy
ajándékokat küldvén *Követtyei* által *Geisával* barátlá-
gosonólzve-szövetkezett; nem pedig *Salamonnal*, mint
a' ki *Henriknek* a' *Pápa* ellenfégenek *Cliese* volt, mel-
lyen igen meg háborodván *Salamon*, meg-békélhetet-
lenül háborgott a' két öttseivel, sőt ez októl indit-
tatván még a' *Görög Birodalom* ellen-is nagyon tö-
rekedett.

A' mint az előtt való *Elmélkedésimben*-is jelen-
tettem, ez a' mi *Koronánk* eleinten, a' mint alkot-
ványából ki-tetszik a' *Görög Imperatoroknak* *Koro-
nájok* szerént, mellyet *Anna Comnena Alexásának*
harmadik Könyvében le-ír tsak ki-nyilt és tetetlen
Korona lehetett, azt azután valamely tanult tudós
Római mesterek tinosan tetővel gömbölyegen bé fe-
dezték, és rajta által két fél *abronchos* formájú
pléhe-

pléheket keresztül vonván, az Apostoloknak képeit
 sorban azokra helyheztették, és Deák neveiket Got-
 husoktól vett Deák betűkkel reá-írták. Ha már a'
Diplomatica Tudományhoz jól értő valamely Tudó-
 soknak az a' Szerentsejek lehetne, hogy azon Got-
 husoktól, és Longobárdusoktól költsönözött Deák be-
 tűket szoros vizsgálóra vehetnék, nem kétkem, hogy
 ki ne tapogathatná avagy csak a' betűknek formá-
 jiról, azoknak vonásiról, 's ductusiról, mellyik szá-
 zadra, 's annak-is mellyik szakaszára lehetne an-
 nak tünálmányát meghatározni; reménylem, hogy
 eddig elől számlált vélekedésimben nehezen tsalat-
 tatnám-meg A' ki pedig ezeknél világosabban töb-
 bet tud, ám szóljon hozzá, és írjon, de nem fara-
 gatlan pennával; mert az a' mi tudós Hazánkiai-
 hoz nem illik. Debreczenben Böjt más Havának
 13 dik Napján 1791 dik Esztendőben.

Margita 29 Apr. Kedves Magyar Kurir!

— Egy néma Fiúról olvassuk egy Historicusnak
 Irásában, hogy midőn az Atyát meg akartak volna
 ölni: meg-szóllalt, és ezt mondotta: Ne bántsd az
 Atyámat, vagy: meg ne öld a' Királyt. De szól-
 lott é többet, vagy beszéllett é azután is sok ideig,
 egész életében az a' néma Fiú, arról halgat az a'
 Historiát író. A' Lipshai Tudósoknak 1706. Esztén-
 dőről Világ eleibe bocsátott Irásokban is az 336 dik
 lapon vagyon emlékezet egy mintegy 24 esztendős
 paraszt Ifjúról, a' ki születésétől fogva néma volt,
 mintegy 24 esztendős korában pedig meg-szóllalt,
 és jóllehet a' szót tördelve beszélni kezdett. De a'
 mint ugyan azok a' Tudósok meg-jegyzették felöl-
 le, az ő némaságának oka a' sikettség volt, mely
 miatt jóllehet lelt volna tehetsége a' szóllásra, be-
 szélni meg nem tanulhatott. Melly onnan tettzet-
 meg, hogy midőn ez az említett Ifjú egy nagy rop-
 pant Városban, mellyben egy bizonyos napon sok
 harangokkal keményen harangoznak vala, menne
 az uttzán: mihelyt a' harangoknak az ő füleibe
 behatott éles hangja, az ő bal fülét meg-fokasztot-
 ta, abból valami víz forma nedvesség folyt ki: min-
 gyárt



gyárt hallott, és azután három, négy hónap múlva, a' mint addig a' dolgoknak neveit ki-tapogathatta, és a' szóllásnak mesterségét meg-tanulhatta, beszélni-is kezdett. En pedig olyan némának megszóllalásával kedveskedem a' Magyar Kurinak, és az által, ha tettik, annak érdemes Olvasóinak; a' kit némaságában is hallani, a' közönséges beszédet-is meg-érteni mindnyájan tapasztaltunk, de legkisebb hangot-is bótsáni soha sem hallottunk; hanem mikor felettébb jó kedve volt, akkor egyszer málszor, de igen ritkán igen idétlen és majd a' ló-röhögéséhez hasonló hangot tekert ki belőlle a' nevetés. Az Ifjú, a' kinek nyelvének kötele meg-öldoztatott 18 elztendős, közép természetű, ijsza ábrázatú, tzinabor, vagy madár húsú, és némaságában pirosotska és elég egészséges volt; szerette a' tsinos-ságot, Deákoson meg nyírt haját, abban görbe fűsüt, nyakában fekete nyakravalót viselt. Mellyre nézve mikor annak ideje volt nap számra járt, és valamit így keresett, azt mind feje ruhára, gubára, kalapra, lábblira, nadrágra, tsizmára földitotta, minthogy azzal, a' mit vagy jó akaratból, vagy rajta való szánakozásból adtak néki, igen meg-érte. Az Attyát hivták *Bagdány Sándornak*. Mi az Ifjat néma korában *Jánosnak* hivtuk; minek-utánna pedig meg-nyílt az ő szája, maga belzéli, hogy őtet nem *Jánosnak* hanem *Sándornak* hivják, az Ötse volt *János*, a' ki szinte olyan néma volt mint ő, de már az meg-hólt. Lett az ő nyelve kötelének meg-öldoztatása Ts. Ns Bihar Vármegyében fekvő Fekete Keres nevű Helységben, a' ho-va, valami tsint tévén Margitán a' múlt Szüretkor, húzta volt el magát a' büntetéstől való féltében. De ki által és mi módon gyógyult-meg, arról egyebet nem mond, hanem ezt; hogy az, a' ki őt meg-gyógyította kék ruhában járó Magyar ember volt, a' kit ő meg-gyógyulása után egyfzernél több-ször nem-is látott. Mikor az őtet gyógyította, három egész nap magán kívül volt, és mi esett rajta az alatt az idő alatt, ő abban semmit sem tud.

Elég az, hogy ő a' kit kitsinységétől fogva valóságos némának lattunk, tartottunk, esmértünk és tapasztaltunk, vizsgálta jött mi hozzánk ezen folyó 1791-dik Esztendőben Böjtmás Havának elein szolván és beszélvén. Beszél pedig Magyarúl tisztán, csak hogy a' szava mint az el-rekedt embernek liket, nem hangos, mindazáltal hallani és érteni lehet. Miólta a' szája meg nyílt, a' mint maga mondja, magunk-is tapasztaljuk, nem olyan erős, piross, és egészséges, mint a' mitsodás volt néma korában, kiváltképpen pedig a' mejjét fájlallya.

Nagy kár hogy ez Orvos ki nem jelentette

Lakásának helyét, 's Nevét el-rejtette.

Várjuk-el: mert talám akar még próbálni

Többeken is, és úgy akar elő átni.

Nem külsőb mesterség némát szóllaltatni:

Mint a' szegény vakot látásra juttatni.

Ha hát *Réz Josef* Ur példáját meg-hallja.

Ez Orvos-is; Nevét reményilem meg-vallya.

Igy a' mint kezdetek a' vakok örülni:

A' Némák-is fognak örömbe mérülni.

Tudósítások.

Patzkó Ferentz' Pofonyi Könyv-város és Könyv-nyomtató szándékozik ama híres és Nevezetes Vitézlő *Gróf Csábrági Kohári István*; néhai Magyar Országai 'Feld-marschal', és Ország bíró' *Munkátszi Jogságában szerzett verseinek Gyűjteményit* ki-nyomtatni; melly tzeltyának véghez viteleiben szorgalmatos fáradságát hogy sikeretlen ne helyreztelése, jelenti, hogy kik ezen könyvet magoknak meg-szerzeni szándékoznak, ámbár itt Pofonyban, ámbár Pesthen lévő Bóltjában, Tit. Neveket, és a' vevendő Exemplároknak számát nála előre fel jegyeztetni ne terhelteknének: melly jegyzés szerint, a' munkának véghez vitele után leg-lehetségelebb áron minden okvetetlenül kezekhez veszik. Hogy a' versek' folyamata



matja meg-ne változtassék, de az Originális szerint meg tartassék, *in 4to* fog nyomtattatni. A' szerzőnek munkája maga magát ajánlja mind ritkasága, mind gyönyörűsége miatt, mellyet a' Könyvnyomtató Iszorgalmatossága és betűinek Tsinosfsága még nagyobbban ékesít; remélvén, hogy a' Hazafiak is e' jó szándékot hasonló képpen meg-jutalmazni nem lánallyák.

El veszett Bankó-czédulák. — Bács Vármezejében, mint egy 2:hónapokkal ez előtt, Apáthi nevű Helységben, egy bizonyos Ts. Királyi Szolgálatban lévő Urnak a' 'Seb Könyvéből, a' mellyben 6000 forintokat érő Bankó-czédulák valának, 3200 forintok el-veztenek, vagy el-lopattanak. 2000 forintokról fel-vagnak a' Czédula számjai jegyeztetve. t. i. Az edgyik ezeres Czédulának alól lévő száma 1007; a' másik ezernek pedig 3698. Annak okáért kérettetik a' Nemes Magyar Publikum is, fő képpen pedig minden Calsákuál lévő Urak, hogy ha ollyas Bankó-czédulák nállok meg fordulának; attól, a' kinek kezéből veszik, jól meg-tudakozzák kitől vette, hogy továbbra nyomsodhassék a' dolog. Ha a' vétkes személy ki-tudódik, a' károsított Ur maga arra kötelezi magát, hogy 100 arannyal jutalmaztatja ennek szolgálatját. A' Tudósítást pedig kelletik küldeni a' Bács Vgyében lévő Adminisztratiohoz.

Jobbitás. — A' minapi Kurirban, a' 488 lapon, a' Magyar Koronáról tett elmétkedésben, im ez elő-forduló rendből: *Tibi soli Regnantium*, ki-maradott ez a' szó *Rex*, mellyet az Erd. Olvasók ne terheltefsenek így jobbitani: *Tibi soli Rex regnantium*.

Költ Bétsben Májusnak 10-dik napján 1791.